

TÓTH MARCELL

HONVÉD HADAPRÓDISKOLÁSBÓL HONVÉD HADAPRÓDISKOLA-PARANCSNOK

1. Bevezetés

Milyen egy tipikus magyar katonatiszti, tábornoki életút? A kérdésre több neves történész, hadtörténész adott választ a különböző korszakokat vizsgálva. Egyértelmű, hogy 1848 mellett az Osztrák–Magyar Monarchia és a két világháború közötti Magyar Királyság hadseregének tisztikarát vizsgálták a legtöbben, s talán eziránt is érdeklődik legjobban az olvasóközönség. Tanulmányunkban egy ilyen életpályát veszünk górcső alá: vitéz Kövesy (1929-ig Steiner) Béla életútja tartalmazza a „kötelező” elemeket: hadapródiskola, Nagy Háborús frontok, trianoni sokk, szolgálat a Magyar Királyi Honvédségben rejtetten és nyíltan, végül az újabb világégés pusztítása. Témaválasztásunkban szerepet játszott az is, hogy a vizsgált ezredes életútja néhol keresztezte helytörténeti kutatásainkat, de legfőképpen az motivált minket, hogy e sorok leírása előtt egy hónappal vásárlás útján hozzánk került, vitéz Kövesy Béláról készült néhány sárguló fényképet élő személlyé változtassuk. Bízunk benne, hogy ez utóbbi célunkat az olvasók is érezni fogják.

2. A hadapródiskolától a frontvonalig

Steiner Béla, teljes nevén Steiner Béla János Ferencz 1892. április 7-én született Nagykanizsán. Apja sóhivatali ellenőrként működött,¹ testvérei szintén állami karriert futottak be: Gyula Érsekújvár Trianon előtti utolsó magyar polgármestere, a címzetes miniszteri tanácsosi cím birtokosa volt,² Jenő pedig rendőrtanácsosként fejezte be karrierjét.³ Érdemesnek tartjuk kiemelni, hogy származása, családi háttere tipikusnak mondható, mind az első világháború előtti honvédtisztek, mind a II. világháborús magyar katonai elitet figyelembe véve: az érintettek relatív többségének édesapja közalkalmazottként dolgozott,

1 Kereszteltek anyakönyve, Nagykanizsa, 1892. év 181. bejegyzés.

2 Eger, 1936. december 10. 3. old.; Esztergom, 1918. december 15. 3. old.

3 Magyar Rendőr, 1941. január 15. 14. old.

ez utóbbi kategórián belül számarányban a középtisztviselőket, ha nem is szorosán, de az olyan kistisztviselők követték, mint a címszereplő szülőatyja.⁴

A továbbiakban azonban tanulmányunkban – mivel elsődleges célunk Kövesy Béla tiszti karrierjének és a vitézi cím elnyeréséhez vezető útjának bemutatása – csupán a harctéri és a katonai szolgálatára térünk ki. Tizenöt évesen választotta végleg a hadsereget, ekkor lett a Magyar Királyi Nagyváradi Honvéd Hadapródiskola⁵ tanulója.⁶ Az intézmény a haderő csapattiszti utánpótlását biztosította, a képzőhelyeket fegyvernemenként szervezték a tüzérség, a műszaki csapatok és más fegyvernemek számára. A 14 meglévő „k. u k.” gyalogsági hadapródiskola mellé 1898-ban alapítottak két honvédségit: a pécsit és a nagyváradit.⁷ Steiner Bélát 1911. augusztus 18-án az iskola IV. évfolyamának elvégzését követően – 65 főből 60. rangszámmal –, szeptember 1-jei hatállyal zászlóssá nevezték ki a nyitrai 14. honvéd gyalogezredhez.⁸ Az ekkor már megszokott módon, alig két évvel később, 1913. május 1-jével hadnaggyá léptették elő,⁹ így ebben a rendfokozatban érte a világháború kitörése.

A monarchia 1914. július 28-án Szerbiának, augusztus 6-án Oroszországnak üzent hadat. Az előzetes mozgósítási terveknek megfelelően a – fele részben szlovák, fele részben magyar és német legénységű – nyitrai honvéd gyalogezred¹⁰ az északkeleti hadszíntérre került. A Formanek Lázár ezredes parancsnoksága alá tartozó 14-esek az osztrák–magyar 1. hadseregben belül az V. hadtest 37. honvéd gyaloghadosztályához tartoztak és a trencsényi 15. honvéd gyalogez-

4 Bővebben lásd: Hajdu Tibor (1999): *Tisztikar és középosztály 1850–1914*. Ferenc József magyar tisztjei. História – MTA Történettudományi Intézete. Budapest. 280–288. old.; Szakály Sándor (1987): *A magyar katonai elit 1938–1945*. Magvető Könyvkiadó. Budapest. 76–90. old.

5 Az intézmények nevét egységesen modern helyesírás szerint írtuk le.

6 HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban HL) Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

7 Szakály (1987) 101–102. old.

8 Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek. 1911. augusztus 18. 261–263. old.

9 Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek. 1913. április 29. 291. old.

10 Hermann Attila – Szanyi Miklós (2012): „Csak előre, édes fiam...”. A magyar Szent Korona országaiból sorozott hadosztályok, ezredek és zászlóaljok jelvényei a Nagy Háborúban. Méliusz Központ. Debrecen. 196. old.

reddel együtt alkották a 74. honvéd gyalogdandárt.¹¹ Feltételezhetően Steiner hadnagy is azok között volt, akik a III. zászlóaljban szolgálva az ezredből elsőként lépték át a cári birodalom határát augusztus 20-án. Négy nappal később a pozsonyi honvéd gyaloghadosztályból a 14-esek csaptak össze először az orosz erőkkal Andrzejównál,¹² ahol komoly veszteségek árán, kényszerűen, de visszacsorították az orosz csapatokat.¹³

A következő napokban a tovább hátráló ellenséget az ezred követte, majd 27-én támadásra sorakoztak fel a szintén a gyaloghadosztályukhoz tartozó pozsonyi 13. honvéd gyalogezreddel. A nyitraiak II. zászlóalja Tarnawka falu felé támadott, a III. célja az előbbitől dél-keletre található Tarnowisko, majd Dragany volt. Ez utóbbi települések elérése érdekében a 14/III-asok egyes egységei a Zakrzew és Bockow közti mocsarat kelet felé kikerülték, a többi katona pedig keresztülhaladt a mocsáron.¹⁴ Steiner hadnagy a 10. félszázad parancsnokaként zászlóaljának balszárnyát biztosította. *„A helyem elfoglalása után [...] Láttam, hogy Zakrzow [Zakrzew] keleti kijáratából egy oszlop támadásba indult, saját elhatározásomból a 239-es magaslatot megtámadtam és három órai kemény harc után rohamra vezetvén félszázadomat ezt a magaslatot 300 x kiterjedésben az ellenséges állással együtt elfoglaltam. Kettőszáznál több orosz és két géppuskát sikerült elfognom; mire a tölem keletre levő állásokból egészen a Pór patakig bekerítő oldaltüzemből kifolyólag az ellenség menekülésszerűen Wejsokie [Wisokie] irányában futásnak eredt.”* – írta le az eseménysort két évvel később Steiner Béla. Ezt követően Gottmann Emil zászlóaljparancsnok a jobb szárny biztosítására adott utasítást. Steiner előbb Dragany keleti szélén cári tüzérseget és gyalogságot fedezett fel, majd észrevette, hogy az ettől délre fekvő, már az osztrák-magyar csapatok által elfoglalt, égő Biskupie faluból menekülnek az oroszok. Ezért csapataival átgázolt a Draganytól keletre fekvő, a Pórba ömlő kis patakon, majd jelentése szerint így folytatta: *„az ellenséges tüzérsegtől is megszállott házcsoport oldalába és hátába jutva meglepetésszerűen támadást intéztem ellene. Az ellensé-*

11 Németh Károly összeáll. (1927/a): A volt m. kir. nyitrai 14. honvéd gyalogezred története. I. kötet. A szerző kiadása. Budapest. 22., 45. old.; Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv a HM HIM Hadtörténelmi Levéltár Bécsi Kirendeltségen keresztül (a továbbiakban KA) OBA 122773; Doromby József – Reé László szerk. (1941): A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története. Reé László Könyvkiadó- és Terjesztővállalat. Budapest. 436. old.

12 Ma Lengyelország. A továbbiakban a települések mai névalakjait használjuk, idézetek esetén pedig szögletes zárójelben tüntetjük fel azt.

13 Németh (1927/a) 9–12. old.; Doromby – Reé (1941) 179. old.

14 Németh (1927/a) 12–15. old.

ges tüzérség már felmozdonyozva menekülőben volt; ezt tűz alá véve egy pár ló és mozdony veszteséggel elmenekült.” Ezután a demoralizált oroszokat katonáival lerohanta és újabb 150 foglyot ejtett. E haditettért „az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásának elismeréséül” 1916–1917 fordulóján elnyerte a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel.¹⁵

Szeptember 7-én¹⁶ – amely nap újabb súlyos összecsapásokkal telt¹⁷ – gránátnyomás érte a fiatal hadnagyot és hónapokra kiesett a harcokból. A pöstyéni fürdőigazgatóság tartalékkórházában gyógyították,¹⁸ majd ugyanebben az évben lovaglótanfolyamon vett részt.¹⁹ Talán még lábadozott, mikor 1915. május 1-jén előléptették főhadnaggyá,²⁰ majd a frontra visszatérve június 27-től, a gorlicei áttörés sikerét kihasználó offenzívák idején századparancsnokként szolgált.²¹ Szeptember 16-án a Sztári Petlikivcinél zajló, veszteségekkel teli ütközet alatt az ájultan fekvő Steiner Bélára bajtársa, Kőműves László népfelkelő főhadnagy talált rá. Egy őrmestere segítségével elrejtette a falu egyik házában Steinert, ahonnan végül mások a segélyhelyre vitték.²² Ugyan ismét hosszú gyógykezelésre szorult, azonban hősiességét elismerték: 1915. december 28-án elnyerte első kitüntetését, a Bronz Katonai Érdeméremet hadiszalagon, ismertebb nevén „Signum Laudis”,²³ amelyhez később – a fényképek tanúsága szerint – megkapta a kardokat is.

15 KA OBA 122773.; Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek. 1917. január 5. 1–4. old. A harcesemény német nyelvű rövid leírásában csak az állások lerohanása és a 150 fogoly szerepel. Az idézett szövegrészeket két hét eltéréssel írta le. 1916. május 16-án az 1914. július 27-én délelőtti lezajlott történésekről és az ezt követő szolgálatáról, kórházi kezeléseiről számolt be, a délutáni eseményekről szóló kiegészítést június 1-jén írta meg.

16 Elképzelhető, hogy szeptember 17-ig, mert Németh ezen napig használja Steiner naplóját a művéhez.

17 Lásd Németh (1927/a) 22. old.

18 KA OBA 122773; Nachrichten über Verwundete und Kranke. 12./12. 1914. k. k. Hof und Staatsdruckerei. Wien. 5. old.

19 HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

20 [sz. n.] (1917): A magyar királyi Honvédség és Csendőrség névkönyve 1917. évre. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság. Budapest. 43. old.

21 KA OBA 122773.

22 Németh Károly összeáll. (1927/b): A volt m. kir. nyitrai 14. honvéd gyalogezred története. II. kötet. A szerző kiadása. Budapest. 5. old.

23 Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek. 1916. január 15. 39–40. old.

Állapotának javulását követően irodai szolgálatra osztották be,²⁴ majd feltételezhetően 1916 decemberével újra az első vonalba került, mivel ettől az időponttól használták ismét a naplóját az ezredtörténet megírásához.²⁵ Ekkor a 14. honvéd gyalogezred a román fronton küzdött – az egykori szövetséges támadása miatt 1916 szeptemberének első felében a nyitrai alakulatot az orosz harctérről Erdélybe irányították. Steiner visszatérésekor már a románokat nagyobbrészt sikerült kiszorítani Erdélyből, a 14-esek ismét az oroszok ellen küzdöttek a Muncelul, azaz a Havas-hegy közelében, habár azt még hónapokig nem tudták elfoglalni a központi hatalmak csapatai, állóháború alakult ki.²⁶

Július 27-én az egri császári és királyi 60. gyalogezred, valamint a szintén „közös ezred” miskolci 65-ösök váltották a nyitrai honvédeket állásaikban, mivel a 14. honvéd gyalogezred katonáit Gyergyóból a Kézdi-medencébe csoportosították át, ahol az átmenetileg „kettészakított” 37. honvéd gyaloghadosztály egyik fele az Ojtozi-szorostól délre az 1. lovashadosztályt váltotta fel egy 10 kilométeres frontvonalon.²⁷ 1917 novemberében a vasúti szállítás előtti és utáni eredményes harcokért Steiner Béla ismét elnyerte a „legfelsőbb dicsérő elismerést”, azaz az Ezüst Katonai Érdemérmét hadiszalagon kardokkal: *„Századának, illetve egy zászlóaljnak a vitéz és kezdeményező vezetésé[ért]”*²⁸ a július 23-i gyergyóhollói, valamint 1917. augusztus 2-án és 3-án Mgr. Casinulinál folytatott harcokban.²⁹ – olvasható a javaslat rövidített változatában. Az elismerés sajnálatos módon ismét egy sebesüléséhez köthető: az I. zászlóaljból szolgáló egyik tisztára emlékei szerint augusztus 3-án éppen a tartalékkállások kiépítése zajlott az új arcvonalukon, amikor az ebédet követően, *„12 h 30'-kor az ellenséges tüzérség meglepte pergőtüzével a szűk területen összeszorult tartalékokat”*. A legénység komoly veszteségeket szenvedett, de velük együtt három tiszt – Steiner Béla mellett Borza Béla zászlóaljparancsnok is – megsebesült.³⁰

24 HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

25 Németh (1927/b) 206. old.

26 De Sgardelli Caesar főszerk. (1941): Felvidék és Kárpátalja hadtörténete 1914–1918. Athenaeum, Budapest. 141–142. old.

27 Asztalos Aladár – Sajó János (1928): A 37. honvéd gyaloghadosztály. In: Berkó István szerk. (1928): A Magyar Királyi Honvédség története 1868–1918. M. Kir. Hadtörténelmi Levéltár. Budapest. 285. old.; De Sgardelli (1941) 182. old.

28 Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek. 1917. november 17. 2835. old.

29 KA OBA 191834.

30 Németh (1927/b) 160. old.

A főhadnagyot ugyanebben a hónapban néhány napig a nyitrai tartalékkórházban figyelték meg,³¹ de nem tudni, hogy utána visszakerült-e a frontra: az bizonyos, hogy 1918. június 15-től hat hónapig kiképzőként működött.³² Mivel több, mint három hónap frontszolgálat állt mögötte, így megkapta a Károly Csapatkeresztet, valamint utólag, 1926-ban, a szintén első világháborús Sebesülési Érmét egy sávval.³³

1. kép: Kövesy Béla alezredes és családja, 1940-1941.

Forrás: a szerző gyűjteménye. Ismeretlen fotós.

3. Menekülés otthonról a hazába

Az első világháború befejezése utáni hónapokban családjával Nyitrán tartózkodott. A város 1918. december 9-én cseh kézre került, majd a magyar csapatok sikertelenül próbálták visszafoglalni.³⁴ Steinert – egy 1941-es újságcikk szerint – a csehek letartóztatták, de Pozsonyligetfalunál megszökött az őt őrző katonától, minden bizonnyal ezzel összefüggésben nyerte el évtizedekkel később, 1943-ban a Nemzetvédelmi Keresztet. A hozzá hasonlóak a két világháború között úgy-

31 KA Phonetik, Steiner, Béla.

32 HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

33 HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.; Tóth Marcell magángyűjteménye, Kövesy (Steiner) Béla fényképei (1925., 1929–32. körül).

34 Csüllög Gábor – Gulyás László – Suba János (2020): Térképek a trianoni békediktátum történetéhez. Egyesület Közép-Európa Kutatására. Szeged. 120–121. old.

nevezett feketelistára kerültek, azaz nem léphettek be Csehszlovákia területére. Talán nem véletlen, hogy 1925-ben Steiner pont annak a komáromi vendéglősnek a lányát vette el, akinél a szétszakadt családok találkoztak...³⁵

A szökés pontos időpontja nem ismert. Azt tudni lehet, hogy a tanácsköztársaság idején, egy 1919. június 23-án hozott döntés alapján Steinert 12 hónapra Nyitra választott lakhellyel „várakozási illetékekkel szabadságoltatták”,³⁶ és azt is, hogy az 1920-as újrarangsorolást követően 1921. szeptember 1-jével századossá léptették elő, miután felülvizsgálata során „szolgálatképesnek” minősítették.³⁷

1920-tól a veszprémi gyalogezredben szolgált, amelynek megszűnése után kerülhetett a székesfehérvári 3. gyalogezredhez, miután annak III. zászlóaljja a királynék városában lett elhelyezve. 1924-ben lövésziskolát végzett, ugyanezen évtől a 3/I. zászlóaljban szolgált Tatán.³⁸

4. Kiképző és iskolaparancsnok – szolgálat az utolsó hónapokig

Kitüntetései, elismerései arra utalnak, hogy elsősorban a csapatkiképzés területén működött: 1926-ban a honvédfőparancsnok részesítette dicsérelő elismerésben ezzel összefüggésben,³⁹ ugyanezért 1929-ben Horthy Miklóstól nyerte el a „dicsérelő elismerést”, azaz a köznyelvben bronz „Signum Laudisnak” nevezett tiszti érdeméremet.⁴⁰ Az utóbbit már Kövesyként vehette át, ugyanis a vitézzé avatáshoz 1929-ben magyarosította a nevét.⁴¹ A rendbe való felvételre még az 1917-ben elnyert Katonai Érdemkereszttel vált méltóvá.

35 Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek. 1943. március 4. 256. old.; Tomanóczy József dr. (1941): A hidasok. (jegyzetek a komáromi Erzsébet-híd hőskorából.) XXXVI. Új Komárommegyei Hírlap, 1941. március 29. 2. old.

36 A Vörös Hadsereg Rendeletei. Személyes Ügyek. 1919. június 28. 1153. old.

37 HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

38 Babucs Zoltán – Szabó Péter (2009): „Szent Istvánnál álljuk mindig a vártát”. A székesfehérvári magyar királyi „Szent István” 3. honvéd gyalogezred a második világháborúban. Püldo Kiadó. Budapest. 9. old.; HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

39 Honvédségi Közlöny, 1926. június 15. 121. old.

40 Honvédségi Közlöny, 1929. november 15. 201. old.

41 Honvédségi Közlöny, 1929. november 1. 185. old.; Szécsy Imre – Oszlányi Kornél – Oszlányi József – Farkass Jenő szerk. (1931): A tízéves Vitézi Rend 1921–1931. Országos Vitézi Szék szerkesztőbizottsága. Budapest. 346. old.

A törzstiszti tanfolyam elvégzését követően 1932-ben őrnaggyá léptették elő és megkapta a III. osztályú Tiszti Szolgálati Jelet. Nem sokkal később őrnagyként, azaz altanácsnokként került az ekkor létrehozott Komárom-Esztergom vármegyei testnevelési és népgondozói felügyelőséghez (TENG).⁴² A TENG szervezetek feladata a testgyakorlás-köteles korosztály, azaz a hadköteles korosztály nyilvántartása volt. Természetesen ez utóbbit rejtetten végezte,⁴³ a nyilvánosság előtt mint testnevelési vezető, tanácsadó jelent meg.⁴⁴

1936. november 1-jével a kormányzó ezredéhez, a magyar királyi „Hunyadi János” 9. honvéd gyalogezredhez helyezték és egyben előléptették alezredessé is.⁴⁵ Horthy Miklós „háziezredének” parancsnokai Kövesy szegedi szolgálati évei alatt vitéz Pintér Aladár (1935–38 között), Platthy Pál (1938–40) és vitéz Deák László (1940–42) ezredesek voltak. Habár erre nem találunk utalást Kövesy nyilvántartási lapján, de Kanyó Ferenc kutatásai szerint csak 1938-ban váltotta Gátfalvy Egont az I. zászlóalj parancsnokaként, majd utóda később Erényi Lajos lett. Az I. zászlóaljat az ezredparancsnoksághoz hasonlóan a Mars téri, 1939-ben Horthy Miklósról elnevezett laktanyában helyezték el,⁴⁶ az ezredet maga a kormányzó is többször megszemlélte Kövesy itteni szolgálata alatt.⁴⁷ 1937-ben elnyerte a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét, 1941-ben pedig az Erdélyi Emlékérmeket vehette át,⁴⁸ habár ő maga valószínűleg nem vett részt az erdélyi bevonulásban, hiszen az V. hadtest feladata a Szegedtől a Fekete-Körösig húzódó határ biztosítása volt.⁴⁹

42 HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

43 Földesi Ferenc (2004): A magyar területi katonai igazgatási rendszer fejlődéstörténete 1920-tól a jelenlegi szervezeti rendszer kialakulásáig, valamint egy lehetséges szervezeti felépítése. Kézirat. Veszprém. 47–51. old.

44 Igazgatóság közléte (1935): A tatai kegyestanítórendi gróf Esterházy Miklós Reálgimnázium értesítője az 1934–1935. tanévről. Az intézet igazgatósága. Tata. 58. old.

45 HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

46 Dunáné Bognár Júlia – Kanyó Ferenc (1996): A második világháború szegedi hősei és áldozatai. Csongrád Megyei Levéltár. Szeged. 18. old.; Szakály (2003) 274–277. old.

47 Magyar Nemzet, 1939. augusztus 6. 4. old.; Magyarország, 1937. május 30. 10. old.

48 HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

49 Illésfalvi Péter – Szabó Péter – Számvéber Norbert (2005): Erdély a hadak útján. Püedlo Kiadó. Budapest. 18–37. old.

Észak-Erdély és a Partium egy részének visszatérésével Kolozsvár székhellyel megszervezték a IX. hadtestet, amely alá három újonnan szervezett gyalogdandár tartozott: ezek közül a 27. parancsnoksága Marosvásárhelyre került. Mivel a honvédség gyakorlata szerint az újoncok markáns többségét lakóhelyük közeléből vonultatták be, így komoly feladatot jelentett a frissen megszállt területekről származó katonák ki- és átképzése, ezért az anyaországból vezényeltek át ebben jártas tiszteket.⁵⁰ Kövesy Bélát 1940. november 15-ével helyezték a fent említett dandár szintén Marosvásárhelyen, a Bethlen utcai laktanyában elhelyezett 27. gyalogezredébe, de több forrás alapján elképzelhető, hogy csupán a következő évben került ténylegesen át.⁵¹ Az ezrednél különleges alkalmazású törzstiszti, illetve ezredparancsnok-helyettesi feladatokat látott el – 1941. november 1-jével már ezredesi rendfokozatban.⁵² 1942 tavaszán a II. osztályú Tiszti Szolgálati Jelet kapta meg.⁵³ Az Erdélyben végzett munkáját a honvédség részéről is értékelték, 1942 decemberében a „*csapatkiképzés terén [...] kifejtett kiváló és eredményes teljesítményéért*” a vezérkar főnöke okirati dicsérő elismerésben részesítette.⁵⁴

A honvédség égető hivatásos tiszthiánya miatt a katonai nevelőintézetek helyett 1941-ben visszaállították a hadapródiskolák rendszerét. Öt intézményben a képzést még abban az évben elindították, míg a pécsi M. Kir. „Zrínyi Miklós” Honvéd Reáliskolai Nevelőintézet helyén létrehozott M. Kir. „Zrínyi Miklós” Honvéd Gyalogsági Hadapródiskola az 1942–1943-as tanévtől működött. Ez utóbbi parancsnokának nevezték ki Kövesy Béla ezredest 1942. augusztus 1-jével. Helyettese vitéz Kárpáthy Olivér ezredes, segéd tisztje Monostory Károly alezredes lett. Az intézmény „padsorait” az újonnan jelentkezettek mellett a soproni gyalogsági hadapródiskola I. és II. évfolyamáról átírányí-

50 Berekméri Árpád Róbert (2005): A marosvásárhelyi 27. székely könnyű hadosztály története megalakulásától 1944 szeptemberéig. *Hadtörténelmi Közlemények*. 2005/2. szám. 152–159. old; Illésfalvi– Szabó – Számvéber (2005) 37–46. old.

51 Dunáné – Kanyó (1996) 18. old; Hellebronth Kálmán összeáll. (1941): *A Vitézi Rend története, szervezete és tagjainak névkönyve*. Urbányi István. Budapest. 230. old.

52 Berekméri Árpád Róbert (é. n.): A marosvásárhelyi 27. székely könnyű hadosztály tiszti és altiszti kara. In: <http://www.hungarianarmedforces.com/berekmერი27.htm>. Letöltés: 2020. 09. 10.; *Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*. Személyes Ügyek. 1941. október 28. 593. old.

53 HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

54 *Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*. Személyes Ügyek. 1942. december 4. 1274–1277. old.

tott diákokkal töltötték fel.⁵⁵ 1943. november 30-án a kormányzó a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét adományozta a parancsnok részére a „*tisztisarjadék kiképzése és nevelése terén [...] kifejtett kiválóan eredményes és igen hasznos*” teljesítményéért.⁵⁶

Adatlapja szerint 1944. július 1-jén végleges rangfelfüggesztés nélkül mellőzték, de a hadapródiskoláról szóló visszaemlékezés szerint a következő hónapokban is megmaradt parancsnoknak. Az év októberében a front közeledése miatt evakuálták az iskolát Sopronba, s ott november 10-ével összevonták a testvérintézményével. A kérészetű M. Kir. Egyesített Honvéd Gyalogsági Hadapródiskola parancsnoka vitéz Sályi Géza ezredes, helyettese vitéz Kövesy Béla ezredes lett. Még e hónap végén döntés született a hadapródok Németországba szállításáról, amely december elején meg is történt. Kövesy Béla ide már nem követte „cögereit”, december 8-i felülvizsgálatát követően három nap múlva hadibeosztottként azonnal a szombathelyi 3. kerületi parancsnoksághoz került.⁵⁷ Egyes adatok szerint 1945-ben elnyerte a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét hadidíszítménnyel és kardokkal.⁵⁸

A II. világháború utolsó évével lezárult Kövesy Béla katonai karrierje is. Későbbi sorsáról nem rendelkezünk adatokkal, sem levéltári, sem internetes anyakönyvi és sajtó kutatásaink nem vezettek eredményre.

55 Gál Attila (2001): *Armis et litteris. A pécsi M. kir. Zrínyi Miklós honvéd gyalogsági hadapródiskola történetéből 1898–1944.* Petit Real. Budapest. 47–67. old.; HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

56 Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek. 1943. december 4. 1759–1760. old.

57 Gál Attila (2001) 65–82. old.; HL Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

58 Szentváry-Lukács János (é. n.): Magyar Érdem(kereszt)rend adományozások 1924–1945. In: <http://hungarianarmedforces.com/magyarerdemrend/munka.php>. Letöltés: 2020. 09. 10. A feltöltött közlönyökben és az ismert adattárakban nem találtuk meg az adományozást, az okmánygyűjtőjében sem szerepel erről adat, az információ további pontosítást igényelt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Levéltári források

HM HIM Hadtörténelmi Levéltár, Kövesy Béla 1892/898. sz. tiszti okmánygyűjtője.

Kereszteltek anyakönyve, Nagykanizsa, 1892. év. a Familysearch-ön keresztül.

Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv a HM HIM Hadtörténelmi Levéltár Bécsi Kirendeltségen keresztül OBA 122773; OBA 191834; Phonetik, Steiner, Béla.

Korabeli sajtó

A Vörös Hadsereg Rendeletei. Személyes Ügyek

Eger

Esztergom

Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek

Magyar Nemzet

Magyar Rendőr

Magyarság

Nachrichten über Verwundete und Kranke

Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek

Uj Komárommegyei Hírlap

Egyéb korabeli források

[sz. n.] (1917): A magyar királyi Honvédség és Csendőrség névkönyve 1917. évre. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság. Budapest.

Igazgatóság közzétette (1935): A tatai kegyestanítórendi gróf Esterházy Miklós Reál-gimnázium értesítője az 1934–1935. tanévről. Az intézet igazgatósága. Tata.

Feldolgozások 1945 előtt

Asztalosy Aladár – Sajó János (1928): A 37. honvéd gyaloghadosztály. In: Berkó István szerk. (1928): A Magyar Királyi Honvédség története 1868–1918. M. Kir. Hadtörténelmi Levéltár. Budapest. 279–289. old.

De Sgardelli Caesar főszerk. (1941): Felvidék és Kárpátalja hadtörténete 1914–1918. Athenaeum, Budapest.

Doromby József – Reé László szerk. (1941): A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története. Reé László Könyvkiadó- és Terjesztővállalat. Budapest.

Hellebronth Kálmán összeáll. (1941): A Vitézi Rend története, szervezete és tagjainak névkönyve. Urbányi István. Budapest.

Németh Károly összeáll. (1927): A volt m. kir. nyitrai 14. honvéd gyalogezred története. I–II. kötet. A szerző kiadása. Budapest.

Szécsey Imre – Oszlányi Kornél – Oszlányi József – Farkass Jenő szerk. (1931): A tízéves Vitézi Rend 1921–1931. Országos Vitézi Szék szerkesztőbizottsága. Budapest.

Feldolgozások 1945 után

Babucs Zoltán – Szabó Péter (2009): „Szent Istvánnál álljuk mindig a vártát”. A székesfehérvári magyar királyi „Szent István” 3. honvéd gyalogezred a második világháborúban. Püedlo Kiadó. Budapest.

Berekméri Árpád Róbert (2005): A marosvásárhelyi 27. székely könnyű hadosztály története megalakulásától 1944 szeptemberéig. Hadtörténelmi Közlemények. 2005/2. szám. 152–189. old.

Csüllög Gábor – Gulyás László – Suba János (2020): Térképek a trianoni békediktátum történetéhez. Egyesület Közép-Európa Kutatására. Szeged.

Dunáné Bognár Júlia – Kanyó Ferenc (1996): A második világháború szegedi hősei és áldozatai. Csongrád Megyei Levéltár. Szeged.

Földesi Ferenc (2004): A magyar területi katonai igazgatási rendszer fejlődéstörténete 1920-tól a jelenlegi szervezeti rendszer kialakulásáig, valamint egy lehetséges szervezeti felépítése. Kézirat. Veszprém.

Gál Attila (2001): Armis et litteris. A pécsi M. kir. Zrínyi Miklós honvéd gyalogsági hadapródiskola történetéből 1898–1944. Petit Real. Budapest.

Hajdu Tibor (1999): Tisztikar és középosztály 1850–1914. Ferenc József magyar tisztjei. História – MTA Történettudományi Intézete. Budapest.

Hermann Attila – Szanyi Miklós (2012): „Csak előre, édes fiam...”. A magyar Szent Korona országaiból sorozott hadosztályok, ezredek és zászlóaljok jelvényei a Nagy Háborúban. Méliusz Központ. Debrecen.

Illésfalvi Péter – Szabó Péter – Számvéber Norbert (2005): Erdély a hadak útján. Püedlo Kiadó. Budapest.

Szakály Sándor (1987): A magyar katonai elit 1938–1945. Magvető Könyvkiadó. Budapest.

Internetes források

Berekméri Árpád Róbert (é. n.): A marosvásárhelyi 27. székely könnyű hadosztály tisztjei és altisztjei kara. In: <http://www.hungarianarmedforces.com/berekmeri27.htm>. Letöltés: 2020. 09. 10.

Szentváry-Lukács János (é. n.): Magyar Érdem(kereszt)rend adományozások 1924–1945. In: <http://hungarianarmedforces.com/magyarerdemrend/munka.php>. Letöltés: 2020. 09. 10.